

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

विषय - भूगोल

इयत्ता - ९वी व १०वी

भूगोल विषयाच्या प्रश्नपत्रिकेचा नमुना आराखडा

प्रश्न क्रमांक व प्रश्नाचे स्वरूप	पर्याय	गुण	विकल्पासह गुण
प्रश्न १ अचूक पर्याय निवडून विधाने पूर्ण लिहा.	४	४	४
प्रश्न २ वेगळा घटक ओळखा.	४	४	४
प्रश्न ३ एका वाक्यात उत्तरे लिहा	५	४	५
प्रश्न ४ अ) नकाशा आराखड्यात माहिती भरा व सूची तयार करा.	६	४	६
प्रश्न ४ आ) नकाशा वाचन करून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	५	४	५
प्रश्न ५ भौगोलिक कारणे लिहा	४	६	१२
प्रश्न ६ अ) आलेख/आकृती काढा व त्याखालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. किंवा			
आ) आलेख/आकृती वाचन करा व त्याखालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	२	६	१२
प्रश्न ७ सविस्तर उत्तरे लिहा.	३	८	१२
एकूण		४०	६०

इयत्ता १० वी

घटकनिहाय गुणविभागणी (नमुना)

अ.क्र.	घटक	गुण	विकल्पासह गुण
०१	क्षेत्रभेट	०४	०५
०२	स्थान-विस्तार	०४	०६
०३	प्राकृतिक रचना व जलप्रणाली	०४	०६
०४	हवामान	०४	०६
०५	नैसर्गिक वनस्पती व प्राणी	०५	०७
०६	लोकसंख्या	०५	०८
०७	मानवी वस्ती	०५	०८
०८	अर्थव्यवस्था आणि व्यवसाय	०४	०६
०९	पर्यटन, वाहतूक आणि संदेशवहन	०५	०८
	एकूण	४०	६०

टिप- सर्व पाठांसाठी सारखाच भारांश असल्याने प्रश्नपत्रिका तयार करताना आवश्यकतेनुसार घटकनिहाय गुण विभागणी मध्ये अदलाबदल होऊ शकते.

उद्दिष्टानुसार गुणविभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	गुण	विकल्पासह गुण	शेकडा प्रमाण
१	स्मरण (ज्ञान)	०४	०६	१०
२	आकलन	१२	२०	३०
३	उपयोजन	०८	१२	२०
४	संश्लेषण	०४	०५	१०
५	विद्यार्थ्यांकडून मूल्यमापन	०४	०५	१०
६	सर्जनशीलता	०४	०६	१०
७	मूल्यशिक्षण	०२	०३	०५
८	जीवनकौशल्य	०२	०३	०५
एकूण		४०	६०	१००

प्रश्न प्रकारानुसार गुण विभागणी

प्रश्न प्रकार	टक्केवारी	गुण	विकल्पासह गुण
वस्तुनिष्ठ	२०	०८	०८
लघुत्तरी	६०	२४	४०
दीर्घोत्तरी	२०	०८	१२
एकूण	१००	४०	६०

काठिण्य पातळीनुसार विभागणी

अ.क्र.	प्रश्न पातळी	शेकडेवारी प्रमाण
१	निम्नपातळी (सोपे)	४०
२	मध्यम पातळी	४०
३	उच्चतम पातळी (कठिण)	२०
एकूण		१००

इयत्ता ९ वी

घटकनिहाय गुणविभागणी (नमुना)

प्रथम सत्र			
अ.क्र.	घटक	गुण	विकल्पासह गुण
०१	वितरणाचे नकाशे	०५	०८
०२	अंतर्गत हालचाली	०७	१०
०३	बाह्यप्रक्रिया भाग-१	०७	१०
०४	बाह्यप्रक्रिया भाग-२	०७	११
०५	वृष्टी	०७	१०
०६	सागरजलाचे गुणधर्म	०७	११
एकूण		४०	६०

द्वितीय सत्र			
०१	आंतरराष्ट्रीय वाररेषा	०७	११
०२	अर्थशास्त्राशी परिचय	०७	१०
०३	व्यापार	०७	१०
०४	नागरीकरण	०७	१०
०५	वाहतूक व संदेशवहन	०५	८
०६	पर्यटन	०७	११
एकूण		४०	६०

टीप- प्रथम सत्र व द्वितीय सत्राच्या कामकाजाच्या दिवसांमध्ये दरवर्षी बदल होत असतो, त्यामुळे इ.९वीच्या घटकनिहाय गुणविभागणीमध्ये त्यानुसार आवश्यक ते बदल करावे लागतील.

इ.९वी/१०वी प्रश्नपत्रिकेसाठी वापरावयाचे विविध प्रश्न प्रकार

प्रश्न क्र.	प्रश्नप्रकार	गुण	विकल्पासह गुण
प्रश्न १	अचूक पर्याय निवडून विधाने पूर्ण लिहा. अचूक सहसंबंध ओळखा व साखळी बनवा. अचूक गट ओळखा.	४	४
प्रश्न २	योग्य जोड्या जुळवा. वेगळा घटक ओळखा. विधानांचा योग्य क्रम लावा. साखळी पूर्ण करा. चुकीची जोडी ओळखा.	४	४
प्रश्न ३	एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (५ पैकी ४) नावे द्या. (५ पैकी ४) चूक की बरोबर सांगा (५ पैकी ४) विधानावरून प्रकार ओळखा. (५ पैकी ४) फरक स्पष्ट करा. (३ पैकी २) टिपा लिहा. (३ पैकी २)	४	५/६
प्रश्न ४	नकाशा आराखडयात माहिती भरा व सूची तयार करा. (६ पैकी ४)	४	६
प्रश्न ४ अ	नकाशा वाचन करून त्याखालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (५ पैकी ४)	४	५
प्रश्न ५	भौगोलिक कारणे लिहा. (४ पैकी २)	६	१२
प्रश्न ६ अ	दिलेल्या माहितीच्या आधारे आलेख काढा व त्याखालील प्रश्नांची		
	उत्तरे लिहा. (आलेख तयार करण्यास तीन गुण व तीन प्रश्नांना तीन गुण) , आकृती काढा	६	१२
आ	किंवा दिलेल्या आलेखाचे/आकृतीचे वाचन करून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (सहा प्रश्न देणे)	६	
प्रश्न ७	सविस्तर उत्तरे लिहा. (३ पैकी २) स्पष्ट करा. (३ पैकी २)	८	१२
	एकूण	४०	६०/६१

पत्रिका तयार करण्यासाठी सूचना

- १) इयत्ता ९वी व १०वी साठी प्रश्नपत्रिका स्वरूप एकच असणे आवश्यक आहे.
- २) प्रश्नपत्रिकेच्या आराखड्याचा तंतोतंत वापर करावा.
- ३) इ.१० वीची प्रश्नपत्रिका ही केवळ इ.१० वीच्या अभ्यासक्रमावर आधारित राहिल.
- ४) विकल्पाच्या गुणांसह प्रश्नपत्रिका ६०/६१ गुणांची असेल.
- ५) प्रकरण १ मध्ये क्षेत्रभेट नमुना दिला आहे, त्यावर आधारित प्रश्न विचारले जाणार नाहीत. परंतू क्षेत्रभेटी संदर्भात प्रश्न विचारले जातील.
- ६) पाठ्यपुस्तकातील 'माहीत आहे का तुम्हाला' हा भाग मूल्यमापनासाठी विचारात घेऊ नये.
- ७) प्रश्नपत्रिकेत एकूण ७ प्रश्न ४० गुणांसाठी असतील.
- ८) प्रश्न क्रमांक ६ मध्ये 'अ' प्रश्न किंवा 'आ' प्रश्न दोन्हीपैकी एकच प्रश्न सोडवायचा आहे.
- ९) प्रश्न क्र.६ अ मध्ये आलेख काढण्यास ३ गुण व त्यावरील प्रश्नांना ३ गुण राहतील.
- १०) जोड्या जुळवा या प्रश्न प्रकारामध्ये चारसहा पर्याय द्यावेत.
- ११) नकाशा वाचन प्रश्नासाठी एक देश व नकाशा भरा प्रश्नासाठी दुसरा देश असे नियोजन असावे. (प्रश्न क्र.४ अ व आ)
- १२) नकाशा भरा (प्रश्न क्र.४ अ) साठी कोणत्याही एकाच देशाबाबत प्रश्न विचारणे आवश्यक आहे.
- १३) एका वाक्यात दोन रिकाम्या जागा देऊ नयेत.
- १४) बहुपर्यायी प्रश्नांसाठी चार पर्याय द्यावेत.
- १५) रिकाम्या जागांनी प्रश्नांची सुरुवात करू नये.

प्रश्नपत्रिकेच्या सुरुवातीला द्यावयाच्या सूचना:

सूचना:-

१. सर्व प्रश्न/कृती सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. प्रश्न क्र. ४ (अ) साठी पुरविण्यात आलेल्या भारत/ब्राझील नकाशा आराखड्याचा वापर करून तो मुख्य उत्तरपत्रिकेस जोडावा.
४. प्रश्न क्र. ६ (अ) साठी पुरविण्यात आलेल्या आलेख कागदाचा वापर करून ती पुरवणी मुख्य उत्तरपत्रिकेस जोडावी.
५. प्रश्नांची उत्तरे लिहिताना आवश्यक तेथे आकृत्या/आलेख काढावेत.
६. प्रश्नांची उत्तरे लिहिताना नकाशा काढण्यासाठी स्टेंसिलचा आवश्यक तेथे वापर करण्यास परवानगी आहे.
७. प्रश्नांची उत्तरे निळ्या किंवा काळ्या शाईच्या पेनने लिहावीत, पेन्सिलने लिहिलेली उत्तरे ग्राह्य धरण्यात येणार नाहीत.
८. आकृत्या, आलेख व नकाशा इत्यादी कार्य करण्यासाठी शिस पेन्सिल किंवा रंगीत पेन्सिल वापरण्यास हरकत नाही.

भूगोल अंतर्गत मूल्यमापन

(गुण - १०)

सत्र	गृहपाठ (प्रत्येकी ५ गुणांचे)	गुण	रूपांतर (गुण)
प्रथम सत्र	१. उपक्रम (५ गुण) २. स्वाध्याय (५ गुण)	१०	५
	बहुपर्यायी प्रश्न १ चाचणी (१०गुण)	१०	५
	एकूण	२०	१०
द्वितीय सत्र	१. नकाशावर आधारित कृती किंवा आकृत्या/आलेख काढणे. (किमान ५ कृती) (५ गुण) २. स्वाध्याय (५ गुण)	१०	५
	बहुपर्यायी प्रश्न १ चाचणी (१०गुण)	१०	५
	एकूण	२०	१०
एकूण		४०	२०

सूचना-

- १) प्रथम व द्वितीय सत्रामध्ये प्रत्येकी दोन गृहपाठ पूर्ण करून घेणे, त्याचे १० गुणांपैकी मिळालेले गुण मूल्यमापनासाठी धरावेत व दोन्ही सत्रात बहुपर्यायी प्रश्नांची एक चाचणी घ्यावी. त्याचे १० गुणांपैकी मिळालेले गुण मूल्यमापनासाठी धरावेत.
- २) वार्षिक निकालासाठी प्रथम सत्र परीक्षा = ५० गुण (४० लेखी+ १० अंतर्गत)+ द्वितीय सत्र परीक्षा = ५० गुण (४० लेखी+ १० अंतर्गत) = १००/२ = ५० गुण सरासरी.

टीप-

प्रथम सत्र गृहपाठ -

- १) प्रत्येक घटकातील किमान एक उपक्रम याप्रमाणे उपक्रमांची यादी तयार करावी.
- २) उपक्रमासाठी किमान ५ विद्यार्थ्यांचा एक गट तयार करावा.
- ३) प्रत्येक गटाला एक उपक्रम द्यावा. गटातील प्रत्येकाने तो उपक्रम वैयक्तिकरीत्या सादर करावा.

द्वितीय सत्र गृहपाठ

- १) प्रत्येक विद्यार्थ्यांकडून किमान ५ नकाशे भरून घेणे किंवा ५ आकृत्या काढून घेणे किंवा ५ आलेख काढून घेणे.
- २) नकाशे, आलेख व आकृत्या मिळून कोणत्याही ५ कृती पूर्ण केल्यास तेही ग्राह्य धरण्यात यावे.

**इ. १०वी साठी
प्रथम सत्र मूल्यामापन तक्ता (नमुना)**

अ.क्र.	परीक्षा क्रमांक	विद्यार्थ्यांचे नाव	लेखी परीक्षा गुण	अंतर्गत मूल्यामापन						एकूण गुण लेखी व अंतर्गत	
				गृहपाठ १	गृहपाठ २	एकूण	रुपांतरीत गुण	बहुपर्यायी प्रश्नचाचणी	रुपांतरीत गुण		अंतर्गत एकूण
१			४०	०५	०५	१०	०५	१०	०५	१०	(४०+१०) ५०
२											
३											

इ. १०वी साठी अंतर्गत मूल्यामापन तक्ता

अ.क्र.	परीक्षा क्रमांक	विद्यार्थ्यांचे नाव	(अ) प्रथम सत्र अंतर्गत एकूण गुण	अंतर्गत मूल्यामापन						अ+ब	रुपांतरीत गुण	
				गृहपाठ १	गृहपाठ २	एकूण	रुपांतरीत गुण	बहुपर्यायी प्रश्न चाचणी	रुपांतरीत गुण			अंतर्गत एकूण
१			१०	०५	०५	१०	०५	१०	०५	१०	२०	१०
२												
३												

(टीप- वरील मूल्यामापन तक्त्यानुसार भूगोल विषयाचे अंतर्गत १० पैकीचे गुण येतील. असेच इतिहास विषयाचे अंतर्गत १० पैकीचे गुण येतील. हे दोन्ही मिळून सामाजिक शास्त्र विषयाचे २० पैकीचे गुण बोर्डास पाठवावे.)